

Ngày 10.11.1998 Bộ chính trị trung ương đã ra Nghị quyết số 06/NQ/TƯ về một số vấn đề phát triển nông nghiệp và nông thôn.

Điểm trọng yếu đầu tiên trong 8 điểm trọng yếu về chủ trương, chính sách lớn của chính phủ nhằm thực hiện các mục tiêu, nhiệm vụ KT - XH năm 1999 là: "phát triển nông nghiệp và kinh tế nông thôn theo hướng CNH. Cụ thể là ứng dụng công nghệ tiên tiến để tăng năng suất và chất lượng sản phẩm, phát triển công nghệ sau thu hoạch và công nghiệp chế biến; tổ chức hợp tác, liên

MỘT SỐ VẤN ĐỀ PHÁT TRIỂN NÔNG NGHIỆP, NÔNG THÔN HIỆN NAY

NGUYỄN THANH BẠCH

kết từ sản xuất đến lưu thông, chế biến tiêu dùng".

Chú trọng các giải pháp khuyến nông để phát triển nông nghiệp và nông thôn; điều chỉnh cơ cấu đầu tư và cơ cấu kinh tế hợp lý; vấn đề chế biến nông sản, tìm kiếm và mở rộng thị trường tiêu thụ sản phẩm, tăng cường xuất khẩu; nâng cao chất lượng sản phẩm; vấn đề kinh tế trang trại. Hiệu lực quản lý, chỉ đạo, điều hành của các ngành, các cấp.

Tại hội thảo quốc tế "An ninh lương thực VN - ASEAN" đầu tháng 11.1998 vừa qua tại Hà Nội, Thủ tướng Phan Văn Khải đã khẳng định: "Đẩy mạnh sản xuất nông nghiệp là nền tảng cơ bản cho việc đảm bảo an ninh lương thực cho hơn 100 triệu người dân trong tương lai" và ông còn cho rằng, đối với một nền kinh tế như VN, nếu không có sự ổn định ở khu vực nông nghiệp và nông thôn thì sẽ "cực kỳ nguy hiểm".

Trong buổi làm việc với lãnh đạo 2 tỉnh Long An và Tiền Giang ngày 6.11.1998 vừa rồi, cố vấn Võ Văn Kiệt đã chỉ đạo "không chỉ Tiền Giang mà cả Đồng bằng sông Cửu long phải động viên mọi nguồn lực cho vụ đông xuân và tiếp theo là vụ hè thu. Vì lúa gạo không chỉ là an ninh lương thực, xuất khẩu mà còn là vấn đề chính

trị".

Đồng Nam Á là khu vực sản xuất lúa nước lớn nhất thế giới, đã và đang đứng trước những thách thức do cuộc khủng hoảng tiền tệ gây ra. Chỉ trong một thời gian ngắn, nhiều nước ASEAN đã rơi vào tình trạng mất ANLT trầm trọng, đặc biệt là Indonesia. Hiện nay Indonesia đang phải nhập khoảng 4 triệu tấn gạo để giải quyết vấn đề lương thực. Chính phủ phải cứu trợ khẩn cấp cho khoảng 4,6 triệu dân. Còn ở Philippines có 50 vạn hộ đói nghèo, trong đó khoảng 21 vạn hộ thuộc diện phải cứu trợ khẩn cấp.

Thực tế cuộc khủng hoảng tài chính, tiền tệ khu vực và trên thế giới vừa qua đã cho thấy, ANLT là yếu tố cấu thành của an ninh kinh tế và an ninh chính trị. Bảo đảm ANLT không phải chỉ là vấn đề của hiện tại mà còn là một trong những điều kiện đảm bảo sự tồn tại bền vững của ASEAN trong tương lai và sự bền vững của khu vực Đông Nam Á. Thực tế đó đòi hỏi các nước ASEAN phải nhanh chóng có giải pháp tích cực để tăng cường ANLT trong khu vực và khắc phục những hậu quả lâu dài.

Chúng tôi "liệt kê" như trên đây một loạt những sự kiện nổi bật, mang tính "thời sự nóng hổi và bức xúc"

nhưng không mới. Bởi lẽ vị trí, vai trò của nông nghiệp, nông thôn chúng ta nói cũng nhiều, bàn bạc cũng không ít và trên thực tế chúng ta đã làm và đã đạt được những thành tựu to lớn trên mặt trận này. Như đã tổng kết, năm 1998 nông nghiệp VN phát triển toàn diện, sản lượng lương thực quy thóc đạt 31,3 triệu tấn; bình quân lương thực đầu người trên 400kg/người. Xuất khẩu gạo trong năm nay ước đạt 3,8 triệu tấn, cao nhất từ trước tới nay... Sản xuất, đời sống ở nông thôn ổn định và tiếp tục được cải thiện cũng như nhiều mặt tích cực khác mà các nhà thống kê, kinh tế và các phương tiện thông tin đại chúng đã phân tích. Vấn đề ở đây là chúng ta phải tiếp tục khẳng định và có chiến lược, giải pháp, chính sách đúng đắn (kịp thời, đồng bộ, nhất quán, khả thi và bền vững) để tiếp tục phát triển mặt trận nông nghiệp - nông thôn này.

Một điều rất cũ, ai cũng biết, nhưng không phải lúc nào cũng nhớ và thực thi nhất quán; hoặc như cách đây vài năm, khi chưa có cuộc khủng hoảng tài chính, tiền tệ trong khu vực xảy ra, đứng trước sự "phát triển" đến "chóng mặt" về kinh tế của các con rồng châu Á nhờ vào các luồng vốn đầu tư ồ ạt từ bên ngoài vào trong các

linh vực công nghiệp và thương mại, thì trong chúng ta cũng đã có không ít người đã “giao động”. Nay xin được nhắc lại ở đây một vài điều để gọi là “ôn cố tri tân”: Nông nghiệp nước ta là khu vực kinh tế truyền thống, tập trung tuyệt đại đa số lao động của xã hội; nó chịu ảnh hưởng to lớn của điều kiện cổ tri đại, khí hậu và là khu vực duy nhất sản xuất ra lương thực - thực phẩm. Do những đặc điểm nổi bật đó, kinh tế nông nghiệp có vai trò hết sức quan trọng đối với sự phát triển của toàn bộ nền kinh tế, đồng thời bản thân nó chịu ảnh hưởng to lớn của chính quá trình phát triển đó. Song phải thấy rằng, để cao tuyệt đối nông nghiệp cũng sai lầm như coi nhẹ nông nghiệp và đều làm suy yếu nền kinh tế quốc dân. Công nghiệp và dịch vụ mới có thể tạo nên sự phát triển mạnh và mức tăng trưởng cao.

Cũng cần khẳng định rằng, vùng nào, địa phương nào có thể mạnh gì (nông nghiệp, công nghiệp hay thương mại - dịch vụ), thì tập trung đầu tư khai thác, đẩy mạnh phát triển thế mạnh đó cho có hiệu quả. Nếu không xác định rõ quan điểm đó sẽ rất dễ dẫn đến tình trạng đầu tư tràn lan, không hiệu quả, gây phân tán, lãng phí vốn của xã hội và có thể tái diễn hội chứng “thừa, thiếu” trong cung - cầu như vừa qua. Bởi lẽ, không có một chu trương, chính sách kinh tế - xã hội nào có thể xác hợp, đúng hết cho mọi vùng, mọi ngành, mọi lĩnh vực của đất nước.

Điều cần khẳng định ở đây là, trong tình trạng lạc hậu hiện nay của nước ta, phải biết dựa vào nông nghiệp để xác lập những điều kiện ban đầu cho sự phát triển. Ông cha ta từ xa xưa đã từng nói “có thực mới vực được đạo”. Nhà bác học Lê Quý Đôn đầu thế kỷ thứ 18 của nước ta đã tổng

kết “phi công bất phú, phi nông bất ổn...” điều đó đã thể hiện được cái nhìn xa và sắc sảo của ông cha ta từ ngày xưa. Như vậy là ta gần cái “ôn” “với cái” phú, tạo cái phú từ cái ổn, từ đó mà làm nên nền tảng ổn định kinh tế - xã hội cho đất nước.

Trong cuộc hội thảo trước đây do UBKH nhà nước và FAO tổ chức vào tháng 8.1990 tại Hà Nội (có đoàn quốc tế tham dự), bản về phát triển nông nghiệp ở VN, ông Randolph Barker (trưởng đoàn) là giáo sư kinh tế nông nghiệp của trường Đại học tổng hợp Cornell đã nói: “Tuy nhiên, chúng tôi cho rằng ở VN, ưu tiên số một là khuyến khích việc nâng cao thu nhập ở nông thôn nhờ nhanh chóng tạo ra thặng dư trong nông nghiệp...Mặc dù vậy, chúng tôi coi sự phát triển nông thôn là điều kiện cần, chứ không phải là điều kiện đủ để phát triển kinh tế...Nếu các chính sách vĩ mô không tạo ra được môi trường kinh tế ổn định thì bất kỳ một chính sách nào nhằm tăng cường khu vực nông nghiệp chắc chắn cũng sẽ thất bại”. (1)

Nông nghiệp, kinh tế - xã hội nông thôn chiếm một vị trí hết sức trọng yếu trong chiến lược phát triển kinh tế - xã hội nước ta, nông nghiệp tăng trưởng, kinh tế nông thôn được mở mang đa dạng, xã hội nông thôn ổn định sẽ là đòn xeo và giá đỡ cho bước phát triển mới của toàn bộ nền kinh tế.

Nhận thức rõ đặc điểm, vị trí, vai trò của nông nghiệp sẽ là một căn cứ quan trọng để xác định những chính sách phù hợp với sự phát triển. Cơ sở của chính sách là đường lối phát triển kinh tế - xã hội của Đảng và thực tế cuộc sống của nước ta. Việc ổn định các yếu tố đầu vào và đầu ra của sản xuất chính là nội dung chủ yếu của

các chính sách. Tư tưởng bao trùm của hệ thống các chủ trương, chính sách, giải pháp là nhằm tạo động lực trong thời kỳ mới, động lực đó được xây dựng trên mấy hướng chủ yếu sau:

Một là, ở cơ sở, thiết lập quyền làm chủ kinh tế cho hộ nông dân và các thành phần kinh tế, thúc đẩy quá trình đổi mới và phát triển các hình thức kinh tế hợp tác trong nông thôn phù hợp với tính chất và trình độ lực lượng sản xuất từng vùng. Đổi mới doanh nghiệp nhà nước, hình thành quan hệ hợp tác liên kết đan xen các thành phần đi lên theo định hướng XHCN.

Hai là, ở tầm vĩ mô, đổi mới chính sách nhà nước đối với nông dân, bảo vệ lợi ích chính đáng của nông dân, phát triển sản xuất theo hướng dân giàu nước mạnh. Chính sách phải nhằm thúc đẩy sự chuyển dịch cơ cấu kinh tế, nâng nhanh hiệu quả, gắn công nghiệp - thương nghiệp với nông nghiệp nhằm tạo ra bước phát triển từ nay đến năm 2000 - 2010...và cho sự phát triển bền vững, lâu dài cho toàn bộ nền kinh tế của đất nước.

Nông nghiệp là một tổng thể các yếu tố tự nhiên - kinh tế - kỹ thuật - xã hội. Chính sách nông nghiệp là lĩnh vực hết sức rộng và vô cùng phức tạp. Vì vậy từng chính sách riêng lẻ khó có thể tạo ra những chuyển biến có tính chất nhảy vọt. Các chính sách, giải pháp cần được tập trung trong một hệ thống đồng bộ bổ sung, hỗ trợ cho nhau, tác động qua lại lẫn nhau, tạo nên sức mạnh tổng hợp đưa nền nông nghiệp đi lên.

Có thể nêu ra những chính sách và giải pháp cơ bản sau: chính sách ruộng đất; chính sách đầu tư và tín dụng; chính sách thị trường tiêu thụ

nông sản hàng hóa; chính sách thuế nông nghiệp; chính sách khoa học - công nghệ và khuyến nông; mở rộng các hình thức kinh tế hợp tác; đổi mới chính sách xã hội nông thôn; chính sách đào tạo, sử dụng và đãi ngộ cán bộ nông nghiệp - nông thôn...

Chúng tôi xin được trình bày ý kiến của mình chung quanh các chính sách, giải pháp nêu trên trong những chuyên đề nghiên cứu khác ■

14 PHÁT TRIỂN KINH TẾ

(1) Ảnh hưởng của chính sách nông nghiệp: kinh nghiệm các nước châu Á và Đông Á. những gợi ý đối với VN. Nxb UBKHNN - 1991. tr.248 - 249